

STUBER ANDREA

ÁLLATÁLLAM ÉS FORRADALOM

ORWELL-HALL: ÁLLATFARM

Az 1984-es évszám nemcsak regény-cimként, hanem premier dátumként is kötődik George Orwell nevéhez. Eppen 1984-ben mutatta be ugyanis a londoni Nemzeti Színház az *Állatfarm* című musicalt. Richard Peaslee zeneszerző és Adrian Mitchell dalszövegíró közreműködésével zenés játékká avanszált a szikár szavú példázat, mely az emberzsarnokot előző állatok köztársaságának történetét (történelmét) írja le. Orwell regénye szomorú tanmese arról, hogy a diktatúra nem vész el, csak átalakul. Az 1984-es ősbemutatón a művet színpadra adaptáló s rendező Peter Hall egy kisfiúval játszotta el a narrátor szerepét. Ilyenképpen az előadás - a „fairy story” alcímhez igazodva - azt sugallta, hogy az *Állatfarm* olyan világot képvisel, amely egy gyermek fantáziájában született meg. (A produkciót értékelő angol kritikák a kaposváriak Állatfarm-előadásának műsorfüzetében is olvashatók.)

Ascher Tamás rendezésében Minimus, a költő-dísznő lép fel narrátorként. Minimus művész. Gyűrött vászonzakót hord, nyaka köré piros sálát vetett hanyagul, nem néznek ki a Fiatalközösség Klubjából. Ő a megéneklője a történeteknek, s egyben elszenvedője, akárcsak mi. Hiszen Koltai Róbert Minimusa nem tündérvjátékokot vezet, hanem a mi véres felnőttválságunkat prezentálja. Ő éppúgy belül van az „állatfarmon”, mint az előadás minden létrehozója és nézője. Az orwelli negatív utópia eleve-nünkbe vág, s ha e tény tragikus felismerése mára túl is jutott az aktualitáson, tudatosítására nagyon alkalmas a pillanat E (számunkra) tragikomikus szatíra ugyan jó negyven év késéssel jutott el hozzánk, de talán soha jobbkor. Jóllehet veszített újdonságából és szenzációértékéből, mégis nagyon ajánlatos megismerkednünk vele. Az *Állatfarm* kell most és most kell. Hiszen tömören, pontosan és világosan levezeti azt a tételt, melynek bizonyítását elmúlt negyven évünk adta. S ez a meggyőző összegzés, a „mi történ itt?” summázata talán hasznunkra válik. Tanulságait éppen most kötelező figyelembe venni, amikor a „majorság” újrászerveződni készül. Az *Állatfarm* történetében megmutatózó törvényszerűségeket muszáj felismerni, még mielőtt újabb kísérletbe kezdünk. Ezért fontos hozzászólás a kaposváriak előadása.

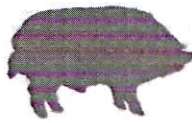
A színpadon kevés zenéjű musical pedig, mely túlsúlyos prózai részében is musicalra emlékeztetően látványos, mozgalmas és precíz koreográfiát. (Igaz, a

Minimus, a költő: Koltai Róbert

lendületes első rész után a második kissé lanyhul és elnehezül. De lehet, hogy csak az állatfarmizmusban való sorozatos csatlódás okozza az előadás és a közönség elfáradását.) Ascher minden igényt kielégít. Az első szinten mulatságos, szórakoztató zenés produkciót nyújt, melyet kifogástalan szakmai színvonalon teljesít a társulat. A második szinten nekünk és rólunk szólóan értelmezi az orwelli víziót, anélkül, hogy az *Állatfarm* hiteles történetét olcsósvita aktualizálná. S mindezt megtoldja a színpadi figurateremtés különleges minőségével. E tekintetben az - előadás egészen rendkívüli. Sikeres ötvöződések eredményeként a produkció olyan erőnyeket is felmutat, melyek -vélnékné egymással összeférhetetlenek. Egyrészt figyelmeztet egységes és a hierarchiamentes színészi csapatunkra jel-

lemzi a játékot, másrészt nagyon egyéni magánteljesítményeknek lehetünk tanúi. Az *Állatfarm* hősei a társadalmi rang-létra különböző fokán állnak, de az előadók a színjátszásban egyenrangúak. Nincs köztük főszereplő és epizodista, valamennyiüket csaknem egyenlő játék-esély illet meg. S ez mégsem vezet „elmasszásodáshoz”, a figurák arctalanságához. Tucatnyi színész alkot uniformizálódó, konformista közösséget, s mégis mindannyian megkapóan individuálisak. Ebben mulhatatlan érdemei vannak a bra-vúros jelmezeket tervező Szakács Györgynek (is). Kosztümjei pontosan azt a kettősséget szolgálják, mely az alakításokban tetten érhető, s mellyel a színészek rádupláznak önmön kiváló teljesítményük-re. Először is állatot ábrázolnak frappánsan és elegáns visszafogottsággal. (Teljesen mellőzik például az állathangot mint poénlehetőséget.) Általában csak két-há-

Jelenet az Állatfarmból (MTI-fotó - Illovszky Béla felvételei)

rom alappozstust ragadnak meg, s ezeket sem koptatják el és jätsszák túl. Másodsor pedig karaktert, embersorsot formáinak. Mind-mind, egyenként, külön. Egyfelől sertésségük, kecskeségük, szamárságuk stb. van, másfelől jellemük. Ki idea-lista forradalmár, ki naiv áldozat, ki szkeptikus külön. S egyikük sem válik egysíkü, egytulajdonságú hőssé.

E többretegűség rendkívül leleményesen és szellemesen mutatkozik meg a jelmezekben és a színészi játékban. Ascher - alighanem ő - ügyelt rá, hogy az állatmaszk ne fedje el a szereplők arcát, így a fejeket tekintve Szakács Györgyi legfeljebb néhány egyszerű jelzésre szorítkozott. A disznók turcsi orra és lifegő füle nem takarja el a fizimiskát; Koltai Róbert Minimusának lázasan lelkes szemeit éppúgy látni engedi, mint Spindler Béla Hólabdjának eszmeittas mosolyát. Az állatfaj- és karakterábrázolásban legfőképpen a ruhák hangsúlyosak, melyek színükkel és anyagukkal közvetítik az állatságot, mégpedig nagyon találóan. A disznók malacrózsaszín öltözéke sokatmondóan pszichológódik az előadás menetében, s a pamutpótlók hurkákat alkotó esése, a gar

bók bőven redőződő nyakrésze is érzékletesen teremti meg a disznóképzetet. Hunyadkúrti György szamárfüles szamárfüle, elhasználódott, szomorúszürke darócruhája sejteti Benjámin magányát és kivülállását. Hunyadkúrti maliciózus szamárként tökéletes. Helyey László szintén lelitalálat Bandi, a ló szerepében. Szakács Györgyi barna ruhát adott rá, nadrágját altájon vadul kitémte. Ettől Helyey fara épp akkora, mint egy igáslóé. Cipőjét az átlagosnál vastagabb-magasabb sarok súlyosbítja, akárha megpatkolták volna. S mindehhez Helyey rengeteg löerővel rendelkezik, poroszkál, s lóritmusban létezik a színpadon. A többiek is mind megtalálják saját állattempójukat: Csákányi Eszter a nyeglén meg-megvonagló, sörényrázó, lábával kapáló Mucus loét, Pogány Judit a fűgén ténfergő Máli kecskéét, Szalma Tamás a döngő léptű, deltás Marci bikáét. A tehének kedves-bamba nőstények foltos zsákruhában, hatalmas tőgyekkel, a tyúkok sárga lábú, bő szoknyás kőtölányok, a postagalambok mellyes hírnökök. S közben emberek is vala-mennyien. Quintus Konrád Vamzi disznója például a demagóg ideológus, aki cinikus élelmességgel találja meg helyét a húsosfazék mellett. Ő az ügyes hatalomátmentő, aki - az *Állatfarm* folytatásá-

ban, ha lenne-alkalmasint megdöntené a népnyzúzó Napóljajos uralmát, hogy az-után maga ülhessen a trónra, országalma-ként unicomosüveget tartva a kezében. S persze ember a feltűnő mértékletességgel játszó Bezerédi Zoltán Napóljajosa s Molnár Piroska megfoltolt, aggodalmas, öreg kancája.

Aki nem emberi, azaz ember: Mr. Jones és a többi gazda. *Nekik* van maszkjuk. Álarcuk arctalanná és bábszerűvé teszi őket. Szinte nem is élőlények, hanem csillogó porcelánfejű babák. A kétféle csak kellékek itt. Kaposvár ezúttal embernek állat által való ábrázolásában jeleskedik.

George Orwell-Peter Hall: Állatfarm (kaposvári Csiky Gergely Színház)

Fordította: Eörsi István. **Diszlet:** Khell Zsolt. **Jelmez:** Szakács Györgyi m.v. **A jelmeztervező munkatársa:** Kovalcsik Anikó. **Maszkok:** Szabó Mária m.v. **Zenei vezető:** Hevesi András. **Koreográfus:** Imre Zoltán m.v. **Szcenikus:** Kondákor Tamás. **Segédrendező:** Tombor Zsuzsanna. **Rendezte:** Ascher Tamás.

Szereplők: Gyuricza István, Bezerédi Zoltán, Quintus Konrád, Spindler Béla, Koltai Róbert, Helyey László, Molnár Piroska, Hunyadkúrti György, Csákányi Eszter, Pogány Judit, Kulka János, Szalma Tamás, Lipics Zsolt, Karácsony Tamás.